

ИНТЕРВЮ С Г-Н СТОЯН ВЪРБАНОВ

- Искаме да Ви попитаме каква беше екологичната обстановка в Русе през 80-те години на 20 век?

- Как да ви кажа, твърде трудно може да се охарактеризира или ако трябва да се прави някаква характеристика, тя би следвало да бъде в два аспекта. Единият аспект е типичното състояние на българските заводи на българска територия тогава – как са строени, как са експлоатирани и т.н., и второто нещо, това е трансграничното влияние, което впоследствие се оказва решаващо за тази тежка екологична ситуация, в която се оказва Русе. В интерес на истината и в нашите предприятия навремето, не само в Русе, това е за цяла България характерно, не че не се е обръщало внимание на екологията, но по западните критерии вниманието, което е обръщано, е било в недостатъчна степен. Аз самият съм бил производственик и често сме казвали: "А, голяма работа, може и без него." Значи това е формиране на екологична култура, на екологично възпитание в хората, било то проектанти, строители или експлоататори на предприятията. Русе като всеки голям град в България си има своите екологични проблеми. В Разград нямаше трансгранично влияние, обаче Разград имаше също със собствената си индустрия проблеми. Перник имаше своите проблеми, София с „Кремиковци“, вие сега сте свидетели, виждате по телевизията и по радиото какво се говори. Така че проблеми и тогава имаше, но тези проблеми някак си не бяха фрапиращи, не бяха дразнещи и не предизвикваха недоволството на хората. В Русе недоволството, което се появи, беше не защото Русе няма собствени замърсители, а защото дотук им дойде на хората от трансграничното обгазяване, което продължи години наред.

- Кога става ясно, че основният замърсител на Русе е химическият завод в Гюргево?

- Това става ясно, поне аз доколкото знам, сега тук едно малко отклонение: по-навътре в екологията аз влязох на 8 или 9 юни 1988 г., дотогава аз бях замърсител, защото бях в промишлеността. Обаче, анализирайки ситуацията вече от позицията на служител на Районната инспекция и след това, като се прави аналогия какво е било с тия обгазявания, имаше един период от времето, когато аз работех в завод „Зита“ на 9 етаж горе, високата сграда, и когато имаше обгазяване, се виждаше над отделни части на града една бяла пелена, която е просто като мъгла. То лесно се обяснява – те са хигроскопични вещества, обаче в атмосферата има определен процент влага. Тази влага се кондензира върху тези частички и прави мъглата, която хората възприемат. Значи това беше визуално възприятие. Второто възприятие на хората – това е хлорът, хлороводородът, солната киселина, вие виждате като се отвори горе запушалката на шишето, има като един лек дим и специфична остра, дразнеща, задушаваща миризма. Това нещо се чувства. Така че не е български замърсител – това е факт. Защо преди да построят румънските заводи не е имало такива ситуации, а като се построиха – има? Това нещо е известно много отдавна. Даже имам тук и мисля, че нося едно писмо от 1982 г., когато Андрей Луканов се обръща до румънския си колега, че трябва наново да се разгледат тези въпроси, защото се създават екологични проблеми на Русе. Мисля, че е било известно най-вероятно 80-та – 82-ра година, ако не и по-рано. Точна дата не мога да ви кажа и ако ви кажа, мога да ви заблудя.

- Няясно ли сте с това какво произвежда този завод?

- В момента не мога да ви кажа какво произвежда, но мога да ви кажа какво е произвеждал през периода 1988 - 1992 г. Първо, това не е един завод, а бяха два завода. Единият е „Площадка 1“, както те я наричаха, и тя се намиреше точно срещу Парка на младежта. Като отидете в Парка на

младежта и погледнете към румънския бряг, там има един комин с голям диаметър. Значи по това ще се ориентирате, че там беше електролизата на натриевия хлорид, от който се получава натриева основа, хлор и водород. Проблемите идваха от това, че при това производство хлорът, за да бъде във втечнено състояние, трябва да бъде охладен до много ниска температура или вследствие на повишеното налягане да се втечни. Тъй като за така нареченото изотермично съхранение на произведения хлор, т.е. да се поддържа дълбока минусова температура, за да го поддържа в течно състояние при нормално налягане, има много енергийни разходи за тази хладилна инсталация, те решават друго: с компресори да създадат високо налягане и да втечнат хлора. А където има високо налягане, всяка една неизправност, всяко едно уплътнение може да се яви източник на изтичане на хлор. И този голям комин, за който ви казах, т.е. нисък, но с голям диаметър, същия този комин служи, ако се получи загазяване в тяхната инсталация, този хлор да не загази площадката, а един вид да се разсее в атмосферата. Естествено, то като се разсее и като стигне дотук, ще стигне и до Гюргево. Но така или иначе такова решение са си избрали румънските специалисти. Другата площадка, „Площадка 2“ и този ТЕЦ, е построена специално за нуждите от пара на „Площадка 2“. Значи там имаше производство на етиленхлорхидрин. Получава се от директно хлориране на пропилен с хлор при 450 градуса температура. На тази площадка имаше производство на багрила, които по отношение на водите бяха доста опасни и агресивни, а по отношение на въздуха те почти не създаваха проблеми. На същата площадка се намираше и производството на така наречените вулкацити. Това са агенти, които се добавят към суровия каучук, когато се готви каучуковата смес, за да може да се пресова и формува вече гумата, тоест, това са веществата, които позволяват вулканизацията на ка-

учука и я ускоряват. Ако сте чували от по-големи хора, той има една специфична миризма. Значи, ако купите едно гумено изделие, току-що произведено, то има една специфична миризма (нито на бакелит, нито на тенол), една специфична такава миризма. И проблемите оттам идваха, че това е буквално производство, при което всички суровини се зареждат вътре, загряват се до 170 градуса, вследствие на това, че вътре има органична материя, която се изпарява, и се повишава налягането. Тогава, когато се наруши технологичното оборудване, има едни предпазни клапани, защото иначе може да стане бомба, и тези газове, които се отделят оттам и когато вече е завършил синтезът и трябва да се изпусне налягането, тези газове трябва да минат през една течност, която превръща тези вещества, които миришат на сяроводород, в по-безопасни съединения. Колкото пъти съм ходил там, аз никога не съм виждал тази инсталация да работи. Да оставим това, че (това е констатирано от експертите на ЮНЕП) когато правеха обследване на българските и на румънските замърсители, те са видели нахвърляни като на сметище отпадъци от излишните вещества от това производство. Дали несъзнателно са запалени, дали несъзнателно някой е хвърлил цигара и са се запалили, но продуктите на горенето на това нещо водят до тази миризма, така че това е. Имаше северно от „Площадка 2“ една инсталация, която от българския бряг не може да се види, тя беше пилотна инсталация за производство на редки елементи, там основно се прилагаха хлорни технологии. Тя беше пилотна инсталация до 1991 г., редовно производство нямаше, даже не си спомням, но мисля, че нямаша единични проби на това оборудване.

- **Продуктите на завода как влияеха върху хората?**

- Вижте какво, всяко едно човешко действие влияе пряко или косвено върху здравето на хората. Например хлор и хлороводород – първите възприятия са, че те дразнят лига-

вицата на очите, на носа, на дихателната система и т.н., обаче, за да се дразни лигавицата, това значи, че има външно действие на човешки организъм. Естествено е, че като има външна агресия, когато тя е продължителна и с по-висока експозиция, тоест с по-висока степен на въздействие, естествено, че първо води до категорични белодробни заболявания. Вече индивидуални особености на човешкия организъм оказват своето влияние. Аз тук нося и, като свършим другата работа, ще ви покажа комплексните мерки, които бяха взети навремето за това нещо, бе извършено обследване на здравния статус на населението за 5-6 години и разполагам с оригинални метериали със заключението на 5-6 човека.

- Какви са били пределно допустимите концентрации за хлор и хлорни съединения?

- Пределно допустимите концентрации се нормират от наредби, утвърдени по съответния ред от специализираните ведомства. Специално за въздуха, който ние дишаме като хора, това е компетентност на Министерството на здравеопазването и действия Наредба № 14, която и сега действа, въпреки че е актуализирана 1997 г., но специално по тези показатели за хлора и хлороводорода, за които са създали това наследство в Русе, ето тук съм ги написал, значи: за хлора сега, тука има три категорни норми, едната е средногодишна, другата е средноденонощна и третата е еднократна – това е пробата, която в момента се пробонабира 30 мин. и се анализира. И се казва, че в 15 часа на еди си коя дата е било толкова. Средноденонощната може да се прилага само тогава, когато има системно надвишение на максимално еднократната. И по българските стандарти тогава, за да има представителни средноденонощни норми (пределно допустима концентрация), трябва да има минимум 6 пробонабирания горе-долу равномерно разпределени в денонощието. И фактически вземат средноаритметична стойност на тези проби,

които се правеха. В Русе, когато аз бях в инспекцията и така е било и преди мен, когато се набираха материалите, са се набирали на всеки 3 часа, т.е. осем проби в денонощието от всеки пункт се вземат и анализират. Това са средноденонощните. Средногодишните пък представляват средноаритметична стойност през цялата година на всички проби, които са вземани. Тези средноденонощни концентрации, които се посочват, донякъде са, донякъде и не са представителни, защото средноаритметичната температура на болните примерно е 37 градуса, ама единият е с 39, много хора са с 36,6, обаче има някои, които са с 39 градуса температура. Може да си представите какво е положението – те са донякъде показателни, но не меродавни. Какви са били резултатите? Имало е проби, които са били под пределно допустимите концентрации, има и някои проби, които са с нулева стойност, колкото и да е парадоксално.

- Имало ли е разлика между българските и румънските пределно допустими концентрации?

- Разликата между техните и нашите норми като пределно допустима концентрация няма. Различията бяха по методиките, по които ще се изследва това замърсяване и този показател, по който ще се определя и, връщайки се назад във времето, значи още преди мен, по отношение на тези методики в течение на 3-4 години са водени спорове. Коя методика е правилна, коя не е правилна и т.н. Защо? Защото това бяха така наречените класически или мокри методи на анализа, т.е. някакъв разтвор дали се филтрува, дали по интезитета на оцветяване ще се определя концентрацията и т.н. Значи има голяма доза субективизъм, когато се работи по “мокрите методи”. Докато инструменталните методи, примерно: емисионни методи, имисионни методи (тук няма да използвам много терминология, че не ви е много позната), значи когато едно вещество се облъчи със светлина с определена дължина

на вълната, функционалните връзки в това съединение или могат да поемат част от спектъра, облъчвани с дадената дължина на вълната (тя е с широк диапазон), обаче се вижда, че там, където то има тази енергия, създадена от дължината на вълната, след него вече тази дължина липсва. Това е имисионен метод. Емисионен е тогава, когато веществото, облъчено, то самото излъчва светлина с определена дължина на вълната. Въпросът е какво се мери, но така или иначе това го знаем, ако апаратът е калибриран, ако той е точен, ако е с добра резолюционна способност и т.н., тук субективният фактор не играе. Имало е случаи, когато идват при мен лаборанти: "Шефе, тук получихме еди-какво си". Каквото и да си получила, ако си сигурна, че не си сгрешила – пишеш го. Ако се съмняваш, че някъде си допуснала грешка, по-добре пиши провалена проба. Така че грешки не са изключени, въпреки че лаборантите бяха и опитни, и съзнателни. Имайте предвид, че бяха 4 пункта по 8 проби = 32, по 4 показателя, 125 показателя се правеха всеки божи ден.

- По кое време на денонощието бяха тези обгазявания?

- Моята работа по онова време, честно да ви кажа, беше жив кошмар. При всички сигнали, които се получаваха в „Гражданска защита“, обезателно дежурният по „Гражданска защита“ ни викаше. Служебната му кола беше паркирана пред вкъщи. Както и да е. Какво ми направи впечатление? Най-често обгазяванията бяха сутрин в периода между 8-10 часа. Също и през почивните дни. Значи това не е правено съзнателно от румънците. Как аз като бивш производственник, анализирайки ситуацията, си обяснявам защо се получава това нещо? Първо, ако има силен вятър, той бързо ще разнесе замърсяването и няма да създаде възможност за концентрирането на голямо количество замърсител в малък обем (разсейването на замърсяването става по-бързо). Когато оба-

че вятърът е 1-2 метра в секунда, което метеоролозите наричат почти тихо време, там разпространяването на замърсяването е естествен процес на дифузия. Разстоянието от завода до града не е много голямо, обаче като имаме предвид, че скоростта на дифузията е малка, трябва 3-4 часа, докато това нещо стигне до нас. Заради това аз обяснявам и другото нещо - нощните смени в много предприятия (в румънските и българските се прави това нещо) като правило са: „Абе, може и тъй”, т. е. някой си легне да спи, няма началници над главата им да ги контролират и т. н., че това нещо е резултат на човешка немарливост и на несъвместно изпълнение на служебни задължения на хората. Аз така си го обяснявам, това е причината, за да има честа повторемост през почивните дни и рано сутрин. През деня, когато са там началник-смени, технолози, началници и др., никой не може да си го позволи. А трябва да кажа и друго, че в Румъния, специално дисциплината, т.е. наказателните мерки от страна на румънските ръководители, бяха много строги. Те имаха страх от техните ръководители, но когато техните ръководители ги няма, те си правеха каквото искат.

- Какво предприема тогавашната управа на Русе и на България, за да подобри екологичното състояние на Русе?

- Значи, много мерки са предприемани и ще ви кажа първата. Първото нещо, по дипломатически път са правени опити, като казвам дипломатически – не през Министерството на външните работи, но на ниво съответните ръководители: министри, председатели на съответните комисии на българската и на румънската част, първо, да се вземат някакви мерки като предупреждение (това беше първата мярка). Когато това нещо не спира, се стигна, благодарение на натиска на българските ръководители, на национално ниво. През тези години без намеса на ръководители на национал-

но ниво никой нищо не можеше да направи. Времената бяха такива. Постигнаха договореност да се правят тези прословути замервания и нашите хора, включително и българите, се подведоха по това коя методика е по-правилна, коя не е правилна, дай сега ще правим замервания, пускаха балони, за да видят въздушните течения какви са, как, защо са и т.н. Нещо, което е губи време по простата причина, че никой не се интересува каква е конгломерацията, накъде духа. Всеки се интересува въздухът, който диша, да е чист. Така че не замерването трябва да бъде критерий и концентрацията, а да се премахне причината, която прави тази тежка екологична обстановка. И мерките бяха в няколко отношения: първата насока беше да се направи инвентаризация на българските замърсители, да се види къде е България в този коктейл от замърсявания, в каква степен участва в замърсяването. Как да ви кажа, басейнът, въздушният басейн Русе-Гюргево, е един. Дали от България ще излязат замърсители или оттам, в зависимост от посоката на ветровете, ние ще замърсяваме тях и те нас. Това беше първото нещо, което трябваше да направим. Второто нещо – българските ръководители са искали румънците да направят на тяхна територия същото. Трябва да ви кажа, че е имало доста голямо упорство от тяхна страна по отношение на това. Но международната общественост донякъде е била запозната, Световната здравна организация е била запозната и под този натиск това нещо се направи. Второто нещо – на база на тази инвентаризация, която се направи на наша територия (значи говоря ви, това е правено преди мен) се издаде едно постановление на решение на Министерския съвет, това е една широка инвестиционна програма: какво трябва да се направи на територията на Русе, за да се подобри екологичната обстановка и по този начин да се предизвика румънската страна да предприеме адекватни съответни мерки. Пример ще ви дам: значи имаше

производства, които трябваше да бъдат закрити – леярната на завод „Георги Димитров”. Тя беше леярна, но този метод едва ли се прилага някъде в момента, предполагам, че вече не. Но завод „Георги Димитров” (сега се казва „Спарки”) беше в центъра на града. Значи това беше единият проблем. Вторият – хората, които са живеели в „Здравец-Изток” ще ви кажат, че там нощно време редовно мирише, знаете от канализацията на какво може да мирише. А това, миризмата си е миризма, но тя се дължи на 3-4 компонента в атмосферния въздух: това е сероводород. Така че също трябва да се направят пречиствателни станции за пречистване на води и пречиствателни съоръжения за атмосферния въздух в завод ”П. Караминчев”. Към 480 хил. валутни лева тогава струваше тази инсталация, която се въведе. Другото нещо, което се направи – обследваха обществения транспорт и се оцени влиянието на отработените газове в двигателните по определения правилник за замърсяване на въздуха. Стигна се до извода, че по-екологично чисто е да бъдат тролейбуси, а не автобуси. И тогава се започна изграждането на тролейбусната мрежа. Оцени се влиянието на използването на мазут. Тогава се взе решението за газификация и това решение се осъществи с инвестиции, с пари, със строеж. Едно село има, не се сещам как се казва, оттам тръгва централният газопровод и стига пътя за Разград, като мине разклона за Кубрат в дясната страна, това е ГРП-то (главен разпределителен пункт). Оттам тръгва един клон за източната зона и втори клон за западната зона. Структурата на град Русе е такава направена, че от двете страни на града се развиват тези промишлени зони. Има и централен клон, който оттам тръгва по посока на „Печатни платки”. Така, другото нещо – въглищата. ТЕЦ – Русе по него време гореше някъде около 20 хил. т. въглища месечно. Естествено всички въглища съдържат сяра. Но има въглища, които имат 2%, другите имат

1,5% и други, които имат 1%, т.е. нискосернистни въглища се подбираха и се купуваха за нужните на енергетиката в Русе. Има една комплексна програма на Община Русе, която едно към едно преписва тези решения и вече доразвива всяко едно инвестиционно мероприятие, което се провежда, имаше подробно разработени графики, защото тогава системата беше такава: централно сформирани, всички ведомства, които имат някакво отношение, трябва да го съгласуват, а ако не го съгласуват – правителството ги задължава по служебен път това нещо да се направи. Но действително тогава с това решение на Министерския съвет се решиха доста от екологичните проблеми на града, на нашето собствено население. Другото, то вече беше след 10-ти ноември, значи румънският завод вече беше спрял. На 19 юли 1988 г., един месец след моето назначаване (аз нямам заслуга за това нещо), централното ръководство в Румъния дава нареждане “Площадка 1” да спре. Една такава инсталация, защото това беше сложно съоръжение, се извежда в нормален режим на спиране в продължение на 2-3 дни. И когато спряха това производство, те пузнаха български специалисти да могат да ги посетят. Като отидохме, първото нещо, което видяхме, бе, че имаше корозия по външните съоръжения – явно, че средата е силно агресивна. Много важна бе и работата с обществеността. Имаше голямо недоверие на русенското гражданство към действията, които са правени от местните и от централните власти на България. И заради това (не си спомням идеята чия беше, на Кирил Дочев или на министъра тогава) се реши да се включат Зелена партия, да се включи „Екогласност”, да го видят хората, защото, когато едно и също нещо аз го кажа, ти ще кажеш: „Абе, тоя така приказва, защото службата му такава”. Когато човек го види със собствените си очи, те-хен съмишленик, съпартийник и т.н., когато той им го каже, ако го предаде коректно, естествено, доверието е друго. Това

беше още една мярка, която е подценявана на времето, но тя си изигра своята роля.

- Оказван ли е натиск върху вас като ръководител на Регионалната инспекция по опазване на околната среда относно обгазяването?

- От никого никакъв натиск не е оказван, но имаше една сложна система в Министерството на околната среда. Значи имаше ред: един екземпляр отива при пълномощника на Министерския съвет (Кирил Дочев), втори екземпляр по факса се изпраща в Министерството, след това дадоха компютри и през компютъра имахме възможност да предаваме информацията в Министерството. То от своя страна предаваше информацията на Министерския съвет. Всеки божи ден такава информация се даваше. Имаше обаче една особеност – това беше система данни, информации, които в пограничните райони са забранени за разгласяване, т.е. смятаха се за секретни. В 25 – километровата гранична зона екологичната информация се смята за секретна и няма право да се предоставя. Така че натиск върху мен не е имало по простата причина, че аз и на журналистите съм казвал: „Прочети ти тук какво пише, че тази информация е секретна, ето ти информацията, аз ще си понеса моята отговорност, че съм я дал на теб, а ти си понеси отговорността, като я публикуваш”. Никой не се реши в този вид да я поднесе. Така че натиск върху мен не е оказан, даже нещо повече ще ви кажа – подходът ни на работа в инспекцията беше такъв, когато констатират дадено нарушение (не престъпление), защото за престъпленията има наказателна отговорност, предпочитам да отида на разговор със съответния ръководител. „Можеш ли, ако ти поставя срок от няколко дни, да видиш какво е нарушението и да го ликвидирате?” „Мога”. „След колко време?” „Ами след 10 дена ще бъде решено”. На 11-тия ден аз пращам инспектор да провери. Ако той си е изпълнил задълженията както

трябва, аз никога не съм го наказвал. Обаче ако се опита да лъже, ако се опита да крие и да не изпълнява това, което е в неговите възможности, съм бил много жесток. Имах такъв случай: пузнах наказателно постановление за глоба, персонална глоба, не на предприятието, на един директор на едно предприятие, който по него време беше член на бюрото на градския комитет на партията. Това бяха десетина – дванайсет души по партийна линия най-високите в йерархията на партийното ръководство на града. И то се е разчуло, че съм глобил еди-кого си и ме пита първият секретар на комитета: „Вярно ли е, че си глобил еди-кого си?“. Викам: „Да“. „Колко го глоби?“ „Толкоз“. „За какво го глоби?“ „Ами туй, туй, тъй стана.“ Тъй, както го разправам и на вас, така му казвам и на него. „А, че ти за това нещо малко си го глобил, трябваше повече да го глобиш“, казва секретарят. А пък санкциите, които налагаме, в нормативната уредба е казано: „За такова нарушение: от-до“. Аз не мога да определя произволна санкция. Тъй че в рамките на тази граница аз съм сложил максимума, но той вика: „Малко му слагаш“. Това са нещата, натиск върху мен категорично не е оказван, нито от министерството, нито от правителството, нито по партийна линия.

- Какво си спомняте за екологичните протести на русенци?

- Аз лично нямам никакви преки впечатления от тия протести, които са били. Ще ви кажа защо. Защото, когато са били тези протести, аз съм бил на работното си място. Примерно: работил съм в „Зита“, работил съм в „Оргаким“ сега, преди беше „Гаврил Генов“ и т.н. Лично аз не съм участвал. Кой ще ме пусне мен от държавно предприятие да си вдигна шапката и да замина. Така че аз нямам никакви преки впечатления. Впечатленията са ми от разкази на хора, които са участвали в тези манифестации (това бяха демонстрации направо, а не манифестации) на недоволството: Цонка Бу-

курова от „Екогласност“, от Мария Варамезова, от хора от „Паркстрой“, които са участвали в тези манифестации, Пенчева пак от „Паркстрой“, която ми е разправяла какво, как, защо, и от това, което съм гледал по новини, ако го покажат или ако покажат някое филмче за тази работа. Това ми са личните впечатления. Но това, което в момента ми е останало, макар и по разкази и по това, което съм видял записано на лента, е, че това е бил един умерен, човешки, цивилизован акт, който изразява безпокойството и страха на хората за тяхното здраве и на техните деца най-вече. Не съм чувал да е имало престъпления, нито тогавашната милиция да се мъчи по някакъв начин да го ограничава специално. Като всяка милиция – сигурно и тя си е имала някаква система за наблюдение, кои участват, как участват, да ги заснемат преди това и т.н., сигурно е имало, но тогава и времената бяха такива. Но не съм чувал нито за хулиганско поведение или грубости от страна на хората, нито пък грубости спрямо хората, които са демонстрирали.

- Имате ли роднини и приятели, изселили се от Русе именно заради тези обгазявания?

- Имам.

- Те къде са се изселили?

- Мой първи братовчед работеше в Русе в завод „Дунарит“ и се изсели с цялото семейство в София и останаха там. В София им се родиха децата, те имаха едно дете, което почина, но предполагам причината, без да съм медицинско лице, причината за смъртта на детето не беше от обгазяването, но те бяха подплашени и още като видяха каква е обстановката, вдигнаха се и заминаха за София. Тогава се изсели един мой познат, в момента работи в общината, Тодор Терзиев. Отговаря за енергетиката в община Русе. Той се изсели в Прага. Изсели се от Русе и доктор от ХЕИ, Емил, той се пенсионира и веднага (имаше малко дете) се изселиха в една

къща в Царева ливада. Така че има такива хора и не са малко. В Правец, по информация на мои познати, е имало над 30 семейства от Русе, които са работили там, но защо в Правец отиват? Това са били предимно специалисти от „Печатни платки“, електрониката. Те там си намират място, където могат да се реализират по специалността, където имат опит. Имаше и на други места, където заминаха, сега не мога да се сетя точно, но е имало такива и ги познавам.

- Самите обгазявания как повлияха на Вас лично и на Вашето семейство?

- На мен и на моето семейство никак не ни повлияха, ще ви кажа и защо. Първото нещо е, че обгазяванията бяха в близките до Дунава райони. Второто нещо – хлорът и хлорните съединения са по-тежки от въздуха, вие знаете, че въздухът има основна молекулна маса 29, а молекулата на хлора (ако говорим за хлор) е 71. Естествено той се стели долу ниско. Например: никога не е имало от Централна гара нагоре обгазяване (по понятни причини), а аз живея там. Второто нещо, което е: аз съм работил в „Зита“ и в „Оргахим“. До там обгазяване никога не е стигало. Когато е имало обгазяване, аз фактически не съм бил в зоната, аз съм виждал облака, но фактически не съм дишал. Семейството ми и аз не сме напускали Русе. Другото нещо, което е: продължителната ми работа в химическата промишленост донякъде е калила организма ми при химически дразнителни. Това е естествена реакция на човешкия организъм, аз така си го обяснявам. Така че никога никакъв проблем не е имало и за децата ми, и за семейството ми. Даже не е имало и мисли в нашето семейство за напускане на града.

- Кога химическият завод в Гюргево спира да работи?

- „Площадка 1“ окончателно спря на 21 – 25 юли 1988 г. В течение на един месец те извозиха 13 или 15 цистерни с

втечен хлор, които се съхраняваха там, в интерес на истината, без никакви инциденти.

Възраст – 68 години, висше образование.

Март 2008 г.

Интервюто е проведено от Десислава Борисова и Албена Гаева.

